
ქართული სასულიერო-საეკლესიო მწერლობა

ნანა გონჯილაშვილი

(საქართველო, თბილისი)

უფლის ჯვარცმის შესახებ დაცული ცნობები „წმ. ნინოს ცხოვრების“ რედაქციებში

„წმ. ნინოს ცხოვრება“, როგორც არაერთგზისაა აღნიშნული სამეცნიერო ლიტერატურაში, ქართული ქრისტიანობისა და ქართული მწერლობის საფუძველთა საფუძველია. თავდაპირველ კვლევებში თხზულებას „ლეგენდებით“ („ზეპირის ან წერილობითის“), უცხო ავტორთა ცნობებით და თავად ავტორის „ფანტაზიით შევსებულად“, „შეზავებულად“ მიიჩნევდნენ. კ. კეკელიძის დასკვნით, თხზულებაში თავჩენილი ფაქტები „პირდაპირ ლეგენდურ-აპოკრიფული ხასიათისაა“ (კეკელიძე 1980: 531), „ეს ძეგლი უფრო ლიტერატურული ნაწარმოებია, ვიდრე ისტორიული. იმაში უფრო მეტად ჩანს პუბლიცისტური სულისკვეთება მისი ავტორისა, ვიდრე მკაცრი ისტორიული მეთოდი სერიოზული მემატიანისა“ (იქვე); ი. ჯავახიშვილის შეხედულებით კი „წმ. ნინოს ცხოვრებას“ „საქართველოში ქრისტიანობის გავრცელების ისტორიის გამორკვევისათვის თითქმის არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს“ (ჯავახიშვილი 1977: 109). მიუხედავად ამისა, სწორედ მზის დაბნელების ეპიზოდის მიხედვით ათარილებდნენ ქართლის მოქცევას და თხზულების სხვა რეალიებითაც განსაზღვრავდნენ და არკვევდნენ არაერთ ისტორიულ მოვლენას.

მეცნიერული კვლევა-ძიების თანამედროვე ეტაპზე ეჭვს აღარ იწვევს თხზულებაში უძველესი პლასტების არსებობა და ლეგენდად მიჩნეული ეპიზოდების (კერძოდ, მზის დაბნელების) ისტორიულობა, შესაბამისად, მათი სანდოობა.* ამ თვალსაზრისით, ვფიქრობთ, საინტერესო იქნება „წმ. ნინოს ცხოვრებაში“ ქრისტეს წამებასთან დაკავშირებული პასაჟების გამოკვეთა, რომელთა შესახებ სამეცნიერო სფეროში ყურადღება არაა გამახვილებული.

ამთავითვე შევნიშნავთ, რომ სინურ ხელნაწერში (Sin-50) დაცული „წმ. ნინოს ცხოვრების“ ვრცელი რედაქცია და „მოქცევად ქართლისადა“ ტექსტში ჩართული „წმ. ნინოს ცხოვრების“ შატბერდულ-ჭელიშური რედაქციები შინაარსობრივად თითქმის იდენტურია. ამიტომ ამ უკანასკნელით ვიხელმძღვანელებთ.

წმ. ნინოს მონათხრობიდან ვიგებთ, რომ იგი იერუსალიმში ორი წლის მანძილზე მსახურობდა ტაძრის მეთვალყურე დვინელ ქალთან, ვისგანაც შეიტყო ქრისტეს

---

* იხ. მ. გოგოლაშვილი, რ. კილაძე, გ. რამიშვილი, ვ. კუხიანიძე, მზის დაბნელება და პირველი აღდგომის აღნიშვნა საქართველოში ქრისტეობიდან მეოთხე საუკუნეში, კრებ. წმინდა ნინო, II, თბ., 2014

ვნების, ჯვარცმის, დაფვლისა და აღდგომის, იესოს ჯვრის, „სამოსის“, ტილოთა და სუდარის შესახებ. წმ. ნინო დასძენს, რომ „არავინ ყოფილ იყო, არცა იყო შორის იერუსალჴმსა ზომი მისი მეცნიერებითა შჯულისა გზასა ძუელსა და ახალსა ყოველსავე“ („მოქცევაჲ ქართლისაჲ“, შ, 110). მსგავსი პასაჟი დაცულია „წმ. ნინოს ცხოვრების“ ჭელიშურ რედაქციაშიც.

ზემოაღნიშნული მონაკვეთის მიხედვით როგორც ჩანს, დვინელ ქალს ძველი და ახალი აღთქმის წიგნების ცოდნით მთელ იერუსალიმში ბადალი არ ჰყავდა. ეს ცნობა (ერთგვარი მტკიცებითი, კატეგორიული ტონით, აღმატებული სტილითა და დეტალიზაციით), ვფიქრობთ, ჭეშმარიტების აღწერის პრინციპთა კვალობაზეა მოწოდებული და ამდენად, დვინელი ქალის მონათხრობი მკითხველისა თუ მსმენლისათვის სარწმუნო და უტყუარი ჭეშმარიტების შემცველი უნდა იყოს, რაც ჩვენი საკვლევადიებო საკითხისათვის დიდად მნიშვნელოვანია.

წმ. ნინო გადმოგვცემს დვინელი ქალის „ყოველსავე უწყებას“ (რომელიც სალომე უჟარმელის ჩანაწერშია დაცული), რომ ღმერთი, რომელმაც ეგვიპტიდან გამოიყვანა ხალხი და მისცა მათ ქვეყანა, ხედავდა ერის ცდომას და სურდა მათი ხსნა; ღმერთი სიკეთეს მიაგებდა ჰურიებს: მკვდრებს აღუდგინებდა, ბრმათ თვალს უხელდა, სნეულებს კურნავდა.

შემდგომი თხრობიდან ვიგებთ, რომ უფლის ამ სიკეთისათვის ჰურიები „შურითა განიხერხებოდეს. შეიზრახნეს და სწრაფით წარავლინნეს სტრატოტიოტი ყოველსა ქუეყანასა სწრაფით მოსლვად იერუსალჴმდ ყოველთაგან ნათესავთა, და იტყოდეს, რამეთუ აჰა ესერა წარვწყმდებით“ („მოქცევაჲ ქართლისაჲ“, ჭ, 112). ირკვევა, რომ შურით აღვსილმა ებრაელებმა ქვეყნის (იგულისხმება ქვეყნიერება) ყველა კიდეში გაგზავნეს მხედრები და იერუსალიმში მოუწოდეს ყველა ურიას, რამეთუ ფიქრობდნენ, რომ სასწაულთა აღმსრულებლის გამო წარწყმდებოდნენ.

აღნიშნული პასაჟი შატბერდულ რედაქციაში ოდნავ განსხვავებულია, ტექსტი – მცირედ შემოკლებული, თუმცა შინაარსი უცვლელია.

„წმ. ნინოს ცხოვრების“ შატბერდულსა და ჭელიშურ რედაქციებში აღნიშნულია, რომ ებრაელთა მოწოდებაზე იერუსალიმში ჩავიდნენ მოსეს რჯულის მცოდნენი მთელი ქვეყნიერებიდან – „მაშინ მოიწინეს ყოვლით სოფლით კაცი ჰურიანი, მეცნიერნი სჯულსა მოსესსა, რომელნი ანტაკრად აღუდგეს სულსა წმიდისასა (ჭელიშურით, „სულსა წმიდასა“ – ნ. გ.) და რა-იგი, უნდა ქრისტესა მათგან მათ აღასრულეს...“ („მოქცევაჲ ქართლისაჲ“, შ, 112). ამის შემდგომ აღნიშნულია მათ მიერ განაჩენის აღსრულება და დასახელებულია ამასთან დაკავშირებული ამბები, კერძოდ, უფლის ჯვარცმა, მის სამოსელზე წილის ყრა, კვართის წილხვედრა მცხეთელი ურიებისთვის და უფლის დაფვლა.

ჭელიშურ რედაქციაში თხრობა ოდნავ გავრცობილია, კონკრეტულად, აღნიშნულია შემდეგი – მოწაფეებს რომ არ მოეპარათ უფლის ცხედარი, საფლავს მცველები მიუჩინეს.

ორივე რედაქცია გვაუწყებს, რომ უფალი აღდგა, რომ მის საფლავზე მივიდნენ პილატე და მისი ცოლი (რომელიც შემდგომ გაქრისტიანდა), რომელთაც წაიდეს ტილონი. შემდგომ ეს უკანასკნელი ლუკა მახარებლის ხელში აღმოჩნდა; რომ სუ-

დარა ვერ იპოვეს, თქვეს, რომ ის პეტრეს ჰქონდა, ჯვარი კი იერუსალიმში იყო დამარხული, რომლის ადგილსამყოფელი არავინ იცოდა და მხოლოდ ღვთის ნებით გამოჩნდებოდა. სწორედ ამ მონაკვეთშია დაცული ცნობა უფლის კვართის („სამოსლის“) „ჩრდილოს“, მცხეთელი მოქალაქეების“ ნილხვედრის შესახებ.

ამდენად, როგორც წმ. ნინოს მონათხრობიდან ვიგებთ, სიბრძნითა და ცოდნით მთელ იერუსალიმში გამორჩეული დვინელი ნიაფორი მას ახალი აღთქმის უმნიშვნელოვანეს მოვლენებს და ღვთაებრივ სინმინდეებთან დაკავშირებულ ამბებს უყვება. სწორედ ამ თხრობისა და ტექსტის შემდგომი პასაჟების საფუძველზე საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის მიერ საყოველთაო ჭეშმარიტებადაა აღიარებული უფლის კვართის მცხეთელი ებრაელებისთვის ნილხვედრის, მისი მცხეთაში მიტანის და უფლის ნების გაცხადებამდე მისი ადგილსამყოფლის საიდუმლოდ შენახვის ცნობა. აქედან გამომდინარე, დვინელი ქალის

მიერ გადმოცემული სხვა ფაქტებიც სანდო და ჭეშმარიტი უნდა იყოს (რასაც წმ. ნინოს მიერ ამ ქალის დახასიათებისას მისი შეუდარებელი სიბრძნისა და ცოდნის გამოკვეთილად ხაზგასმაც მოწმობს); ან კი რატომ უნდა შევიტანოთ ეჭვი მათს სისწორეში?

ტექსტებში დაცულ ცნობებს თუ დავეყრდნობით, გამოდის, რომ შურით შეპყრობილმა ებრაელებმა იესოს გასამართლებისთვის მზადება კარგა ხნით ადრე დაიწყეს, ყველა ებრაელს, მათ შორის მცხეთელებსაც, შეატყობინეს ამის შესახებ და იესოს მიმართ სასჯელის აღსრულებაში მონაწილეობის მისაღებად იერუსალიმში დაიბარეს. „მოქცევაჲ ქართლისაჲს“ ტექსტში არაა მითითებული, თუ რამდენი ხნით ადრე მზადდებოდა უფლის სიკვდილით დასჯა, თუმცა შესაძლებელია სავარაუდო დროის გამოანგარიშება. ყოველივე ამას (კერძოდ, ჰეროდეს ბრძანების მცხეთაში მისვლას და შემდგომ მცხეთელ ებრაელთა იერუსალიმში ჩაბრძანებას; ტექსტში ნათქვამია, რომ ელიოზი დაესწრო ქრისტეს ჯვარცმას) საკმაოდ დრო დასჭირდებოდა, სავარაუდოდ, როგორც ფიქრობენ, მალემსრბოლელი იერუსალიმიდან მცხეთაში მისვლას ოცდაერთი დღე მაინც მოანდომებდა. ამას უნდა დაემატოს მცხეთელ ებრაელთა იერუსალიმისკენ მგზავრობის დრო, რომელიც გაცილებით მეტი იქნებოდა, ვიდრე მალემსრბოლელისა. ყოველივე ეს სახარებისეულ თხრობას არ მიჰყვება; ოთხივე მახარებელი გვაუწყებს, რომ პასექის ღამეს, ხუთშაბათს, იუდას გასცა იესო, რომელიც შეიპყრეს, გაასამართლეს და მეორე დღეს, პარასკევს, ჯვარს აცვეს. თუმცა, სახარებათა ტექსტებში არაერთი ეპიზოდი დაცული, რომლებშიც ცხადად ვლინდება ებრაელ მღვდელთ-მოძღუართა, სადუქვეველთა და ჰეროდებიანთა, ასევე – ფარისეველთა და მნიგნობართა ერთობ უარყოფითი დამოკიდებულება (სურთ მისი „წარწყმედა“, „ფრიად ვნება“, „შეპყრობა“, „სიტყუთა საფრწის გება“, „გარდაგდება“, „განძობა“, „შესმენა“; ისინი „აღივსნეს მანკიერებითა“ და განემზადნენ „განზრახვად ბოროტისა“ და სხვ.) იესოსა და მისი სწავლების მიმართ. მოვიხმობთ რამდენიმე ნიმუშს – „ხოლო ფარისეველნი იგი გამოვიდეს. და ზრახვა-ყვეს მისთვის, რადთა წარწყმიდონ იგი“ (მათ. 12, 14); „მაშინ წარვიდეს ფარისეველნი იგი და ზრახვა-ყვეს, რადთა სიტყუთა საფრწე უგონ მას (მათ. 22,15); „და ესმა ესე მღვდელთ-მოძღუართა მათ და მნიგნობართა და ეძი-

ებდეს, ვითარმცა წარწყმიდეს იგი“ (მარკ. 11,18); „აღივსნეს ყოველნი გულის-წყრომითა... და აღდგეს და განაძეს იგი გარეშე ქალაქისა მისგან და მოიყვანეს იგი ვიდრე წუერადმდე მის მთისა, რომელსა ზედა ქალაქი იგი მათი დაშენებულ იყო, რადთა გარდაადგონ იგი“ (ლუკ. 4,28-30); „უმზირდეს მას მნიგნობარნი და ფარისეველნი, უკუეთუმცა შაბათსა განკურნა, რადთა პოონ, ვითარმცა შეასმინეს იგი“ (ლუკ. 6,7); „ხოლო იგინი აღივსნეს მანკიერებითა და განიზრახვიდეს ურთიერთას, უკუეთუმცა უყვეს რად იესუს“ (ლუკ. 6,11); „ინყეს მნიგნობართა მათ და ფარისეველთა განზრახვად ბოროტისა და უძნდა სიტყუად იგი და ჰგმობდეს მას მრავლისა მისთჳს სიტყუსა. და უმზირდეს მას პოვნად რასმე სიტყუსა პირისაგან მისისა, რადთა შეასმინონ იგი“ (ლუკ. 11, 53-54); „აქუნდა კუალად ქვები ჰურიათა მათ, რადთამცა დაჰკრიბეს მას“ (იოან. 10, 31); „ეძიებდეს კუალად შეპყრობად მას, და განვიდა ჳელთაგან მათთა“ (იოან. 10, 39). მიუხედავად ამისა, სახარებათა მიხედვით, იესოს მზაკვრულად შეპყრობისა და დასჯის გადაწყვეტილება პასექის წინა დღეებში ჩნდება, როდესაც ის ფარისეველებსა და მნიგნობრებს საჯაროდ ამხელს. ამდენად, აქ, რამდენიმე თვით ადრე, როგორც ეს „წმ. ნინოს ცხოვრების“ რედაქციებშია წარმოდგენილი, უფლის ჯვარცმის დღე განსაზღვრული არაა, თუმცა ნათქვამია, რომ ჰეროდეს მისი მოკვლა სურდა – „მას დღესა შინა მო-ვინმე-ვიდეს იესუმსა ფარისეველნი და ეტყოდეს მას: განვედ და წარვედ ამიერ, რამეთუ ჰეროდე გეძიებს შენ მოკლვად“ (ლუკ. 13, 31).

საკითხის სიღრმისეული შესწავლისათვის მნიშვნელოვანია „მოქცევაჲ ქართლისაჲს“ ტექსტის ზედმიწევნით გაცნობა. ამ მხრივ საყურადღებოა აბიათარის ასულის, სიდონიას, ჩანაწერი. წარმართ ქართველთა ცხოვრების აღწერის შემდგომ სიდონია გადმოგვცემს მამისაგან მონათხრობს და წიგნებიდან ამოკითხულს, რომ ჰეროდეს მეფობის ჟამს მცხეთაში მივიდა ამბავი, რომ სპარსელებმა იერუსალიმი დაიპყრეს. იმის შესახებ, რომ თორმეტი მეფე იყო მათ დასაპყრობად მისული, გლოვის წერილები მიიღეს ქართლის ებრაელებმაც, კერძოდ, მცხეთის მკვიდრებმა, ბოდელმა მღვდლებმა, კოდისწყაროელმა მნიგნობრებმა და „სობის-კანანელთა თარგმანთა“. ამ ამბის გაგებისთანავე ყველა მზად იყო მათი შეწევნისათვის წასასვლელად. თუმცა, როგორც თხრობიდან ვიგებთ, მცირე დროის შემდეგ სანუგეშო წერილი მიუვიდათ, რომ სპარსელები ქვეყნის დასაპყრობად კი არ იყვნენ მისულნი, არამედ აბჯარ-საჭურვლისა და საგზლისათვის; ჰქონდათ ყვითელი ოქრო, წყლულის სწრაფად განმკურნელი მური და სურნელოვანი გუნდრუკი. ისინი ეძებდნენ ვილაც ახლადმობილ ყრმას, დავითის ძეს და იპოვეს მწირი დედაკაცის ძე, უადგილო ადგილას და უდროოდ შობილი. მათ ამ ყრმას თაყვანისცეს, ზემოაღნიშნული ძღვენი შესწირეს და მშვიდობით წავიდნენ. ჰეროდე მიმართავს ურიებს, რომ მან ვერ იპოვა ის ყრმა და ვერც მისი დედა, ამიტომ გადაწყვეტილება მიიღო, რომ ორი წლის და მათზე მცირეასაკოვან ყრმათ სიცოცხლეს მოუსპობდა. ჰეროდე წერდა ურიებს, რომ მშვიდად ყოფილიყვნენ.

ტექსტიდან ვიგებთ, რომ ამის შემდგომ გავიდა ოცდაათი წელი და ანა მღვდელმა იერუსალიმიდან მისწერა სიდონიას მამის მამას, ოზიას, რომ ის ყრმა, რომლის გამოც სპარსთა მეფეები იყვნენ მისულნი, გაიზარდა და ზაქარიას ძისგან იორდა-

ნეში ნათელ ილო. აქვე აღნიშნულია, რომ იქ იმყოფებოდა მისი მამის დედის ძმა, ელიოზი. აღწერილია იესოს ნათლისღებისას ბუნების სასწაულებრივი ცვლილების სურათი.

ზემოაღნიშნულ თხრობას მოსდევს ჩვენი საკვლევი თემის მთავარი ეპიზოდი – „და მეოთხესა წელსა გამოვდა ბრძანებად იერუსალჴმით ჰეროდე მეფისაგან, ვითარმედ: ყოველთა ძეთა ისრაჴლისათა, განბნეულთა ყოველსა ქუეყანასა; იხილეთ ერთი ღმერთი და იგულებთ და ისმინეთ ერთი შჯული, და ისწავეთ ერთი სიტყუად მოსესი, რომელი თქუა: „რომელმან ქუეყანასა ზედა თქუას ღმრთად თავი თვისი, ძელსა დამოკიდენ“. და მერმე თქუა: „წყეულ იყავნ ყოველი, რომელი დამოკიდებულ იყოს ძელსა“. **ან ესერა აღდგა კაცი ერთი, სახელი მისი იესუ, თავით თვისით ჰხადის ღმერთსა მამად და რეცა თუ არს იგი თვთ ვითარცა ღმერთი. მოვედით ყოველნი სიკუდილსა მისსა და აღვასრულოთ მცნებად ღმრთისად და მოსწისი“. და წარვიდა აქამთ მამის დედის ძმად ჩემი ელიოს, კაცი მოხუცებული“ („მოქცევაჲ ქართლისად“, შ, 128).**

აღნიშნული ეპიზოდი თითქმის ზედმინევენით მეორდება ქელიმურ რედაქციაში. მოხმობილი ტექსტიდან როგორც ირკვევა, ჰეროდე მეფე სხვადასხვა მხარეს გაბნეულ ებრაელებს მოუწოდებს, იესოს სიკვდილს დაესწონონ და აღასრულონ მოსეს სიტყვა. ამ მოწოდებაზე მცხეთიდან მიდის სიდონიას მამის დედის ძმა ელიოზი და ქართლის ებრაელობა. აქვეა მოყვანილი ელიოზის დედის სიტყვები იერუსალიმში მიმავალი ძისადმი, რომ ელიოზი უნდა წასულიყო მეფის მოწოდებაზე და შჯულის წესისამებრ. თუმცა, დედა შვილს არიგებს და სთხოვს, რომ ებრაელთა განზრახვას გონებით, „ცნობით“, არ შეუერთდეს, რამეთუ „სიტყუად არს წინანარმეტყველთად და იგავი ბრძენთად, საიდუმლოდ არს დაფარული ჰურიათაგან, ხოლო წარმართთა ნათელი და ცხორება საუკუნო“ („მოქცევაჲ ქართლისად“, შ, 128). აქვე აღნიშნულია, რომ ელიოზი წავიდა იერუსალიმში, სადაც აღესრულა ყოველი და მას ხვდა წილად იესოს კვართი, რომელიც მისმა დამ, გვიანდელი ტრადიციით – სიდონიამ, მიირქვა, მეყსეულად აღესრულა და კვართთან ერთად დაიკრძალა მცხეთას. საქართველოს ეკლესია ქართველთა პირველ წმინდანად სწორედ სიდონიას რაცხს. აქვე უნდა ითქვას, რომ 2014 წელს საქართველოს ეკლესიამ პირველმარტვილის პატივი მიიღო ელიოზისა და სიდონიას დედას (რომლისადმი ღირსეული პატივის მიგების მოკრძალებული სურვილი გამოვთქვი ჩემს მონოგრაფიაში – კვართის მიმრქმელი ქალწული და მისი სახელი, თბ., 2011, გვ. 112, 114-117). აღსანიშნია კიდევ ერთი გარემოება, კერძოდ, სახელი „სიდონია“, როგორც გავარკვიეთ, პირველად გვხვდება თეიმურაზ ბატონიშვილის თხზულებაში – „ისტორია დანყებითგან ივერიისა“ (1848) და თუკი კვართის მიმრქმელ ქალწულს „სიდონიას“ ვუწოდებთ, მაშინ ელიოზის დედა „სარრა“-დ უნდა მოვიხსენოთ, რადგან თეიმურაზ ბატონიშვილი ამავე თხზულებაში მას ამ სახელით მოიხსენებს.

ყოველივე ზემოაღნიშნული ცხადყოფს, რომ „წმ. ნინოს ცხოვრებაში“ უფლის კვართთან დაკავშირებული თხრობა უცვილობელ ჭეშმარიტებადაა აღიარებული საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიის მიერ. ამდენად, ამავე თხზულების მიხედვით, იესოს სიკვდილით დასჯის ებრაელთაგან წინასწარ მომზადების წარ-

მომაჩენელი ეპიზოდები (რომელიც ევანგელისტთა თხრობისაგან განსხვავდება), ვფიქრობთ, სათანადო ყურადღებას იმსახურებს.

„ნმ. ნინოს ცხოვრების“ შატბერდულ-ჭელიშურ რედაქციებში სვეტიცხოვლის აგების შემდგომ იწყება ახალი თავი, რომელიც პირველი ებრაელი მღვდლის, აბიათარის, ქრისტეს რჯულზე მოქცევას გადმოგვცემს. მღვდელი აბიათარი თავად ყვება ამ ამბის შესახებ – „ესე ნეტარი დედაკაცი მოვიდა მცხეთად მას ჟამსა ჩემ თანა წიგნები მოსრულ იყო ჰრომით და ეგვპტით და ბაბილოვნით ჰურიათად მღვდელთად და მნიგნობართად, რომელსა წერილ იყო ესრეთ, ვითარმედ: „განხეთქა ღმერთიან მეფობად ჰურიათად, აჰა ესერა წინანარმეტყუელნი დასცხრეს, რამეთუ რომელსა სული აწუევდა, ყოველი აღესრულა, და განვიბნინენით ჩუენ ყოველსა ქუეყანასა და ჰრომთა დაიპყრეს მეფობით ქუეყანად ჩუენი, რამეთუ ვცოდეთ ყოველითურთ და განვარისხეთ შემოქმედი ჩუენი. ან იხილენ წიგნი მოსესნი, რომელმან დამინერა ჩუენ ესე ყოველი: „რომელი იტყვს ქუეყანასა ზედა ღმრთად თავსა თვსსა, ძელსა დამოეკიდოს“. ანუ უკუე შე-ვიდრემე-ვსცთეთით ნაზარეველისა მის იესუმს სიკუუდილსა, რამეთუ ჰხედავ პირველ ოდეს, მამათა ჩუენთა შესცოდთან ღმერთსა და ყოლადვე დაივიწყიან იგი, მისცნის ხელმწიფესა ძლიერსა და ტყუეობასა“ („მოქცევაჲ ქართლისაჲ“, შ, 144). აქვე აბიათარი დასძენს, რომ ვინც მოიქცეოდა და უფალს მოიხმობდა, ღმერთი ჭირისაგან დაიხსნიდა და დასძენს – „ესე შვიდგზის ვიცით წერილთაგან“ (იქვე). აბიათარის თქმით, მას შემდეგ რაც ებრაელებმა „მოკლეს“ „მწირი დედაკაცის“ ძე, ღმერთმა ხელი აიღო ებრაელებზე, „განჯეთქნა მეფობაჲ“, „სრულიად უგულვებელყო“ მათი ნათესავნი და ღვთის ტაძარს განაშორა. მას შემდეგ სამასი წელია, რაც არ ისმინა უფალმა მათი ვედრება. აბიათარი ვარაუდობს („საგონებელ მიჩს“), რომ „ის კაცი“ (იესო – ნ.გ.) ზეციდან იყო და დასძენს – „და ესე განემრავლა მოწერილი“ („მოქცევაჲ ქართლისაჲ“, შ, 145). აბიათარის ზემოაღნიშნული თხრობა დაცულია „ნმ. ნინოს ცხოვრების“ სინურ ხელნაწერშიც (Sin-50), თხზულების ჭელიშურ რედაქციაში კი – მცირეოდენი სხვაობით, მხოლოდ ფრაზეოლოგიის დონეზე, ძირითადი შინაარსი კი მეორდება.

შატბერდული რედაქციის ზემომოხმობილი პასაჟი გვამცნობს ქრისტეს ჯვარცმის შემდგომ ურიათა უკუღმართ ბედს, რომ ებრაელებს ყველა უბედურება ქრისტეს მოკვდინების სასჯელად ეწიათ. ყურადღებას იქცევს შემდეგი გარემოება – აქ კიდევ ერთხელ დასტურდება მცხეთელი ებრაელების წერილობითი კავშირი იერუსალიმელ ებრაელებთან, რომლებიც მათს ცხოვრებაში მომხდარ მოვლენებსა და ყველა მნიშვნელოვან ამბავს ატყობინებენ. თხზულებიდან როგორც ჩანს, მცხეთელ ებრაელებს წერილებს სწერენ მეფე ჰეროდე, მღვდელმთავარი ანა; აბიათარი წერილებს იღებს რომის, ეგვიპტისა და ბაბილონის „ჰურიათა მღვდელთა“ და მნიგნობართაგან. მცხეთელი ებრაელები იაკობის უმცროსი შვილის, ბენიამინის, ასევე ბარაბას „ნათესავნი“ არიან; „ტომისაგან ელი მღვდელისა“ გახლავთ ელიოზის დედა. ამდენად, მცხეთელი ურიები (ისევე როგორც სხვა ქვეყანაში მცხოვრები ებრაელები), მიუხედავად ტერიტორიული დაშორებისა, საწნმუნოების ძალით იერუსალიმის მკვიდრ ებრაელთა განუყოფელ ნაწილს შეადგენენ, სულიერად მათს სივრცულ გარემოში არიან ჩართულნი, ერთსულოვნებით მოქმედებენ ისრაელის

საკეთილდღეოდ. ამდენად, ზემოაღნიშნული განამტკიცებს აზრს, რომ წერილები, რომლებიც იერუსალიმელი ებრაელების მიერ იესოს დასჯის გადაწყვეტილებას ეხებოდა, მცხეთელმა ებრაელებმა მართლაც მიიღეს.

საინტერესოა, არის თუ არა ეს ეპიზოდები დაცული ლეონტი მროველის „წმ. ნინოს ცხოვრების“ რედაქციაში და თუ არის, როგორაა იგი გადმოცემული.

„წმ. ნინოს ცხოვრების“ ლეონტი მროველისეულ რედაქციაში ზემოაღნიშნული პასაჟები თითქმის უცვლელად მეორდება, კერძოდ, დაცულია დვინელი ნიაფორის წმ.ნინოსთან საუბრის ეპიზოდი, იერუსალიმის ებრაელთა მოწოდება სხვა ქვეყნის ებრაელებისადმი უფლის სამსჯავროზე მისასვლელად – „რამეთუ ოდეს იხილეს ღმერთი იგი უკვდავი კაცთა მოკვდავთა ქვეყანასა ზედა, რომელი მოსრულ იყო მოწოდებად წარმართთა, ვითარცა თვით უნდა ხსნა სოფლისა, იწყო კეთილისყოფად ჰურიათა: მკვდათა აღდგინებად, ბრმათა ახილვად, სნეულთა განკურნებად, რომელი-ესე შეიშურვეს და შეიზრახნეს, და წარავლინეს სტრატიოტინი ყოველსა ქვეყანასა მსწრაფლ მოსლვად ჰურიათა და თქვეს, რამეთუ: „აჰა ესერა, წარვწყმდებით, მოვედით და შემოკრბით ყოველნი“. მაშინ მოინივნეს ყოვლით ქვეყანით კაცნი ურიცხვნი, სწავლულნი სჯულსა მოსესსა, რომელნი-იგი წინააღუდგეს სულსა წმიდასა, და რა-იგი ჯერ იყო ყოფად ქრისტესსა, მათ აღასრულეს: რამეთუ ჯვარს აცვეს და სამოსელსა მისსა ზედა წილი იგდეს. და ხვდა წილითა მით ჩრდილოელთა მცხეთელთა მოქალაქეთა“ (ლეონტი მროველი 1987: 67).

აბიათარის თხრობიდან ირკვევა, რომ წმ. ნინოს მცხეთაში მოსვლის პერიოდში იგი ანტიოქიის ჰურიათა მღვდელთაგან წერილს იღებს, რომელშიც ებრაელნი თავის უკუღმართ ბედზე ჩივიან („ისრაელის მეფობის განხეთქაზე“, წინასწარმეტყველთა „დაცხრობაზე“, ებრაელთა განბნევაზე), რასაც მათი ცოდვების გამო შემოქმედი ღმერთის განრისხებად მიიჩნევენ. აქ უმთავრეს ცდომად იესო ნაზარეტელის სიკვდილი ივარაუდება („საგონებელ გვიჩნს, ვითარმედ ნუუკვე და ზეცით იყო განგება“ – ლეონტი მროველი 1987: 81), რის გამოც, შესაძლოა, ღმერთმა არ ისმინა მათი ვედრება. აბიათარის სიტყვებიდან იმასაც ვიგებთ, რომ „ესევეთარი განმრავლდა მონერილი“ (იქვე), რაც კვლავაც იმას მოწმობს, რომ მცხეთელ და იერუსალიმის ებრაელებს მჭიდრო და მუდმივი ურთიერთობა აქვთ და მათს ცხოვრებაში მომხდარი ყველა მნიშვნელოვანი მოვლენის თანაზიარნი არიან.

აბიათარ მღვდლის შემდგომ თხრობაში დაწვრილებითაა გადმოცემული ჰეროდეს მეფობისას სპარსთა იერუსალიმში მისვლასთან დაკავშირებული ამბები, კერძოდ, თავდაპირველად შიში მათ მიერ იერუსალიმის დაპყრობისა – „ოდეს-იგი ჰეროდე მეფობდა იერუსალიმს, მაშინ გვესმა ესრეთ, ვითარმედ – იერუსალემი სპარსთა დაიპყრესო. რომლისათვის-იგი იქმნა გლოვა და ნუხილი ჰურიათა ზედა ქართველთა, მცხეთელთა მკვიდრთა, ბოდელთა მღვდელთა, კოდისწყაროელთა მნიგნობართა და სობის კანანელთა თარგმანთა – ესე ყოველნი აღიდრეს სივლტოლად“ (ლეონტი მროველი 1987: 82); შემდგომ ქართველ ებრაელთათვის სასიხარულო უწყების მიღება, კერძოდ, სპარსთა იერუსალიმს მისვლის ქეშმარიტი მიზეზის ცნობა – მათგან ყრმის ძიება, პოვნა, თაყვანისცემა და ძღვნის შეწირვა: „ხოლო შემდგომად მცირედთა დღეთა მოვიდა ღალადისი ნუგეშინისცემისა, ვითარმედ: – სპარსნი

არა დაპყრობად მოვიდეს იერუსალიმისა, არამედ საურველისა წილ აქვნდა ოქრო სამეუფო და მური მსწრაფლ მკურნალი წყლულებათა და გუნდრუკი სულ-ამო. და ეძიებდეს ყრმასა ვისმე შობილსა, ძესა დავითისსა, რეცა პოვეს მწირი ერთი, მწირისა დედაკაცისაგან შობილი უჟამოდ და უადგილოსა ადგილსა. და ესენი მის ყრმისა მოვიდეს თაყვანისცემად და შეწირეს მისა ძღვენი იგი. და იქმნა სიხარული დიდი ყოველთა ზედა ჰურიათა ქართველთა“ (იქვე: 82); ანა მღვდლის წერილი იმ ყრმის გაზრდის შესახებ და იესოს მიერ ღვთის ძედ თავის გამოცხადება, მონოდე-ბა მცხეთელი ებრაელებისადმი იერუსალიმში უფლის სიკვდილზე დასასწრებად ჩასვლისათვის – „ხოლო შემდგომად ამისსა, ვითარ გარდახდა ოცდაათი წელი, მაშინ მოუწერა ანა მღვდელმან იერუსალემით მამის მამისა ჩემისა ელიოზის თანა ესრეთ, ვითარმედ: „იგი, რომლისათვის სპარსნი მეფენი ძღვნითა მოვიდეს, აღზრდილ არს იგი და ჰასაკსა საზომსა მიწვეულ არს და თავსა თვისსა ხადის ძედ ღმრთისად. მოვედით ყოველნი სიკვდილსა მისსა, რათა აღესრულოს მცნება მოსესი“ (ლეონტი მროველი 1987: 82-83). ასევე მოთხრობილია ელიოზის გამგზავრება იერუსალიმში და ჯვარცმაზე დასწრება.

როგორც ვხედავთ, ძირითადი ეპიზოდების შინაარსი მეორდება, თუმცა, განსხვავებებიც შეინიშნება, კერძოდ, ლეონტი მროველის თხზულებაში ზემოაღნიშნულ ამბებს მოგვითხრობს აბიათარი (და არა მისი ასული სიდონია, როგორც ეს შატბერდულ-ჭელიშურ რედაქციაშია), რომელმაც ყოველივე ეს იცის თავისი მამისა და დედის ნაამბობიდან (რომელთაც ეს ამბები იცოდნენ თავისი მშობლებისა და პაპების მონათხრობიდან) და ზოგი – ნიგნებიდან. აქ არაფერია თქმული ქრისტეს ნათლისღების შესახებ. განსხვავება შეინიშნება ელიოზთან ერთად იერუსალიმში წასული პირის, ლონგინოზ კარსნელის, დასახელებისასაც. როგორც ირკვევა, ლეონტი მროველი, რომელიც „წმ. ნინოს ცხოვრების“ ახალ რედაქციას ქმნის და თავისი შეხედულებისამებრ ამუშავებს ტექსტს, ჭეშმარიტებად მიიჩნევს „წმ. ნინოს ცხოვრების“ სინურ და შატბერდულ-ჭელიშურ რედაქციებში დაცულ ცნობას იმის შესახებ, რომ უფლის გასამართლება და სასჯელი იერუსალიმელ ჰურიათა მიერ მზადდებოდა წინასწარ, კარგა ხნით ადრე, ვიდრე ამას სახარებისეული თხრობა გვამცნობს.

საკითხის კვლევისათვის ასევე მნიშვნელოვანია „წმ. ნინოს ცხოვრების“ მეტაფრასული რედაქციის ავტორის, არსენ ბერის, თხრობა, რამეთუ მეტაფრასტიკის პრინციპთა კვალობაზე ხდება თხზულების გადამამუშავება, გავრცობა, გარდაკაზმვა, ტექსტში არსებული პასაჟების (ან ნიუანსების) შენარჩუნება ან ამოღება, მათი გარდათქმა-ტრანსფორმაცია და ახალი პასაჟების ჩართვა. ამდენად, საინტერესოა საკვლევაძიებო საკითხის გასარკვევად ტექსტზე დაკვირვება.

„წმ. ნინოს ცხოვრების“ არსენ ბერისეულ რედაქციაში არ გვხვდება დვინელი ნიაფორის ნინოსადმი მონათხრობში ჰეროდესგან ებრაელთა იერუსალიმში ჩასვლის მონოდება, რომ თითქოს სპარსელებმა ქალაქი დაიპყრეს; აქ არც მეორე ცნობაა დაცული, კერძოდ, ჰეროდეს სხვა წერილის შესახებ, რომ მათ (იერუსალიმელ ებრაელებს) საშიშროება არ ელოდათ, რადგან, როგორც აღმოჩნდა, სპარსელები საომრად არ იყვნენ მისულნი.

ტექსტის სხვა ადგილას დაცულია „წმ. ნინოს ცხოვრების“ შატბერდულ-ჭელიშურ რედაქციაში გადმოცემული ამბავი, რომ იესო 33 წლის ასაკში აღასრულებდა სასწაულებს, რის გამოც ებრაელები შურით აღივსნენ „და ენება დადუმებად და დაფარვად ყოვლად დაუფარველი იგი, რათა მისცენ დავინწყებასა, რომელი მალალ არს და დიდებულ უკუნისამდე“ (არსენ ბერი 1971: 30).

განსხვავებით შატბერდულ-ჭელიშური რედაქციისგან, არსენ ბერი აღნიშნავს, რომ მცხეთაში მკვიდრ ებრაელთა სამღვდლო ტომები და წარჩინებულები ყოველ წელს იერუსალიმში მიდიოდნენ სხვებთან ერთად პასექის აღსასრულებლად – „ხოლო იყვნეს სამღვდლონი ტომნი და წარჩინებულნი ერნი ჰურიათანი, რომელნი მკვდრ იყვნეს მცხეთას, რომელთა წეს იყო წლითი-წლად აღსლვად იერუსალემდ პასექისა მათ ყოველთა თანა და სიტყვს-ყოფად ერთბამად სჯულისათჳს მოსესა, რადთა არა სადადთ დაი ჳსნას იგი“ (არსენ ბერი 1971: 30).

როგორც ამ მონაკვეთიდან ჩანს, არსენ ბერი მცხეთელ ურიათა იერუსალიმში წასვლის მიზეზს ასახელებს და, ერთი შეხედვით, თითქოს ამზადებს საფუძველს, რომ ებრაელთა მონოდებაზე (ქრისტეს სამსჯავროზე დასწრებისა) სპეციალურად არ მოხდა მათი წასვლა. თუმცა, შემდგომი თხრობა ამას გვერდს ვერ უვლის. არსენ ბერი აღნიშნავს, რომ იესოს ჩვენს დასახსნელად ჯვარზე ვნება ენება, რომ მოახლოებული იყო განგებულება აღსრულებად – „უფროის აღბორგდა ეშმაკი ნე-ბისმყოფელთა მისთა ჰურიათა და მიუწერეს ჰურიათა მიმართ მცხეთელთა იერუსალემით, ვითარმედ: კაცისა მის მიერ, რომელსა ჰრქჳან იესუ, განქარდა სჯული მოსესი და დაიწსნას ყოველნი წესნი ჩუენნი, და კინლა ყოველი სოფელი შედგომილ არს მისდა. ან მოვედით და შეგუენიენით ჩუენ კაცნი ბრძენნი და სჯულის-მეცნიერნი და აღვასრულოთ მცნებად ღმრთისა და მოსესი“ (არსენ ბერი 1971: 30-31). შემდგომ აღნიშნულია, რომ მცხეთელმა ებრაელებმა გამოარჩიეს ბრძენი და მეცნიერი ელიოზ მღვდელი და კიდევ სხვანი „და წარგზავნენს მცხეთელთა წოდებასა მას მღვდელ-მოძღუართასა იერუსალიმდ“ (იქვე).

არსენ ბერი თითქმის სრულად იმეორებს „წმ. ნინოს ცხოვრების“ წინარე რედაქციებში დაცულ ცნობებს, თუმცა, განსხვავებანიც შეინიშნება, კერძოდ, ქრისტეს გასამართლებაზე დასასწრებად იერუსალიმში მცხეთელ ებრაელთა ჩასვლას ითხოვენ იერუსალიმელი მღვდელ-მოძღვარნი და არა – ჰეროდე, როგორც ეს შატბერდულ-ჭელიშურ რედაქციაშია. ამასთანავე, არსენ ბერი პირდაპირ არ ამბობს, რომ ებრაელები ქრისტეს წამებაზე დასასწრებად უხმობდნენ მცხეთელ ებრაელებს. ისინი მათგან „შენვენას“ ითხოვენ, რათა „აღასრულონ“ ღვთისა და მოსეს მცნებანი. თუმცა, ეს სიტყვები სწორედ ამას აღნიშნავს.

არსენ ბერისეულ რედაქციაში შატბერდულ-ჭელიშური რედაქციისგან განსხვავებული კიდევ ერთი ეპიზოდი წარმოჩინდება, კერძოდ, როდესაც ელიოზი იერუსალიმში ჩავიდა, ებრაელთა კრებულს მხსნელის ჯვარცმა უკვე „დამტკიცებული“ ჰქონდა. ელიოზი, დედისგან მიღებული დარიგების კვალობაზე, არ ეზიარა მათს განზრახვას და შორს დადგა სხვა მცხეთელებთან ერთად. აქ არსენ ბერი დასძენს, როგორც ეს იოანეს სახარებაში წერიაო, კერძოდ, დღესასწაულის თაყვანსაცემად მისულები იყვნენ ვინმე წარმართები, რომელთაც ფილიპეს უთხრეს, რომ იესოს

ნახვა სურდათ. ფილიპემ ეს თხოვნა ანდრიას ამცნო, ხოლო შემდგომ ორივენი მივიდნენ იესოსთან და გადასცეს „წარმართთა“ თხოვნა. არსენ ბერი შენიშნავს, რომ იოანეს სახარების ამ ეპიზოდში ნახსენები წარმართები ელიოზი და მასთან ერთად მცხეთიდან წასული სხვა ებრაელები იყვნენ.

ამდენად, როგორც ვხედავთ, არსენ ბერმა შემთხვევით არ ახსენა ზემომოხმო-ბილი ცნობა, რომ მცხეთელი ებრაელები ყოველწლიურად მიდიოდნენ იერუსალიმში პასექზე დასასწრებად და სადღესასწაულოდ. სწორედ ამ მონაკვეთით აკავშირებს იგი ელიოზსა და მასთან მყოფ მცხეთელ ებრაელებს იოანეს სახარების თხრობასთან. აქვე ისიც ჩანს, რომ ელიოზი არ მონაწილეობს ებრაელთა გადამწყვეტილების მიღებაში და არც უფლის ჯვარცმას ესწრება. ყოველ შემთხვევაში, ჩვენთვის საინტერესოა ის, რომ არსენ ბერი, ისევე როგორც „წმ. ნინოს ცხოვრების“ შატბერდულ-ქელიშური რედაქცია, გარკვევით გადმოგვცემს ამბავს, რომ იერუსალიმიდან ებრაელებმა იხმეს მცხეთელი ებრაელები უფლის გასამართლებაზე დასასწრებად.

„წმ. ნინოს ცხოვრების“ ბოლო, პერიფრაზული, რედაქცია, როგორც ცნობილია, ეკუთვნის უცნობ ავტორს (XIII ს.). საინტერესოა, იმეორებს თუ არა იგი წინარე რედაქციებში არსებულ ჩვენთვის საყურადღებო პასაჟებს?

ამ რედაქციის მიხედვით, წმ. ნინოს წმ. აღდგომის ეკლესიის მსახური სარრა, რომელიც ქრისტეს „ყოველსავე განგებულებასა“ მცოდნე იყო, საღვთო სჯულს ასწავლიდა. მისგან შეიტყო წმ. ნინომ კვართის მცხეთელ ურიათა წილხვედრისა და მცხეთის ადგილმდებარეობის შესახებაც (უცნობი ავტორი 1971: 55).

უცნობი ავტორი იმეორებს არსენ ბერისეულ ტექსტს და გადმოგვცემს მცხეთაში მცხოვრები ებრაელ სამღვდელო ტომთა ამბავს, რომ ისინი ყოველწლიურად პასექზე მიდიოდნენ იერუსალიმში. აქვე აღნიშნულია მათი იქ ჩასვლის მიზანიც – „სიტყვს ყოფა და დამტკიცება სჯულსა მოსესსა, რადთა არა დაიჯსნას იგი“ (უცნობი ავტორი 1971: 68). ტექსტიდან ასევე ვიგებთ, რომ, როდესაც უფალმა ინება ვნება, ეშმაკმა „აღაბორგნა“ ჰურიები, რომელთაც მცხეთელებს იერუსალიმიდან მისწერეს – „კაცისა მის მიმართ, რომელსა ჰრქვან იესუ, განქარდა სჯული მოსესი და დაიჯსნეს ყოველნი წესნი ჩუენნი და ყოველნი კაცნი მისდა შედგომილ არიან. ან მოვედით და შეგუენიენით, რადთა შური ვიძიოთ მას ზედა და რადთა სჯული მამათა ჩუენთა დავიცვათ და დავამტკიცოთ“ (უცნობი ავტორი 1971: 69).

მოხმობილი ციტატიდან ნათლად ჩანს, რომ უცნობი ავტორი თითქმის უცვლელად იმეორებს არსენ ბერისეულ თხრობას. მასში მხოლოდ უკანასკნელი ფრაზაა დამატებული – „რადთა სჯული მამათა ჩუენთა დავიცვათ და დავამტკიცოთ“ (უცნობი ავტორი 1971: 69).

აღნიშნული რედაქცია ასევე ზედმინევნით მიჰყვება არსენ ბერის ტექსტს ელიოზის გამგზავრებისა და მასთან დაკავშირებული ამბების შესახებ. განსხვავება ფიქსირდება ერთ შემთხვევაში, კერძოდ, აქ მცხეთიდან მიემგზავრება მხოლოდ ელიოზი, რომელიც მათს განზრახვას „არასადა“ ეზიარება.

მოხმობილი პასაჟებიდან როგორც ჩანს, „წმ. ნინოს ცხოვრების“ პერიფრაზულ რედაქციაშიც დასტურდება ის ფაქტი, რომ ებრაელები წინასწარ ემზადებოდნენ იესოს მიმართ „შურის საძიებლად“ და რომ იერუსალიმიდან მიღებული შეტყობი-

ნების საფუძველზე მცხეთიდან მიდის ელიოზი უფლის გასამართლება-სასჯელზე დასასწრებად და მამათა რჯულის დასაცავად.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ „ნმ. ნინოს ცხოვრების ყველა რედაქციაში მოიპოვება ცნობები იმის შესახებ, რომ უფლის გასამართლება და მისი „სიკუდილი“-ჯვარცმა იერუსალიმის ებრაელთა მიერ წინასწარ, კარგა ხნით ადრე მზადდებოდა და, რაც მთავარია, მათ განაჩენის აღსრულების დროც განსაზღვრული ჰქონდათ. აღნიშნულს მოწმობს იერუსალიმის ებრაელთა მხრიდან მცხეთელი ებრაელებისადმი გაგზავნილი წერილები, რომლებშიც ისინი მათგან თანადგომა-შემწეობას ითხოვენ და უფლის სამსჯავროზე დასასწრებად იერუსალიმში იწვევენ. ყოველივე ეს არ მიჰყვება სახარებისეულ თხრობას, რომლის მიხედვით, იესოს შეპყრობა, გასამართლება და ჯვარცმა ორ დღეში აღსრულდა, ხუთშაბათსა და პარასკევს. როგორც ჩანს, ოთხი საუკუნის მანძილზე ქართული აგიოგრაფიული ძეგლების მიერ მონოდებული ეს ცნობები ფრიად სარწმუნო იყო და ეჭვს არ იწვევდა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ლეონტი მროველი, რომელიც „ნმ. ნინოს ცხოვრების“ შატბერდულ-ჭელიშურ რედაქციის საფუძველზე თხზულების ახალ ვარიანტს ამუშავებს, ხოლო შემდგომ ამ უკანასკნელის მიხედვით იქმნება მეტაფრაზული და პერიფრაზული რედაქციები (რომელთაც აღნიშნული დარგების კვალობაზე უფრო მეტი შესაძლებლობა აქვთ ტექსტში ჩარევისა), უთუოდ შეცვლიდნენ ამ ეპიზოდებს და სახარების თხრობას დაუახლოვებდნენ. ფაქტია, რომ ეს ეპიზოდები შემორჩა ყველა რედაქციაში მეტ-ნაკლები ხასიათის, ოდენ ფრაზეოლოგიური და მცირედ ფაქტობრივი, ცვლილებებით. ყოველ შემთხვევაში, თუ სარწმუნოდ მივიჩნევთ „ნმ. ნინოს ცხოვრების“ ზემოდასახელებულ რედაქციათა თხრობას უფლის კვართთან დაკავშირებულ ამბებთან (ელიოზის იერუსალიმში გამგზავრება, მისთვის კვართის წილხვედრა და მცხეთაში მიტანა, ელიოზის დედისა და დის აღსრულება და სხვ.), რატომ უნდა შევიტანოთ ეჭვი სწორედ ამ ეპიზოდებთან დაკავშირებით არსებულ ფაქტთან, რომელიც, როგორც ირკვევა, ყველა ამ ეპიზოდის თავი და თავია და რომელსაც თხზულების ყველა რედაქცია გადმოსცემს? ამ კითხვაზე და, ზოგადად, ამ საკითხზე სამეცნიერო ლიტერატურაში დღემდე ყურადღება არ გამახვილებულა, არადა, ვფიქრობთ, რომ ეს ფრიად მნიშვნელოვანი საკითხია არა მარტო ქართული სამეცნიერო სივრცისათვის, არამედ, ზოგადად, მთელი ქრისტიანული სამყაროსათვის.

დამოწმებანი

არსენ ბერი 1971: „ცხოვრება ნინოასი“. წიგნში: *ძეგლები* (ილ. აბულაძის რედ.), ტ. III. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1971.

კეკელიძე 1980: კეკელიძე კ. *ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია*. ტ. I. თბილისი: თსუ გამომცემლობა, 1980.

ლეონტი მროველი 1955: „ნინოს მიერ ქართლის მოქცევა“. *ქართლის ცხოვრება*. ტ. I. ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ. თბილისი: გამომცემლობა „სახელგამი“, 1955.

„მოქცევა ქართლისად“ 1963: *ძეგლები* (ილ. აბულაძის რედ.), ტ. I. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1963.

უცნობი ავტორი 1971: „ცხოვრება ნინოსი“. ნიგნში: *ძეგლები* (ილ. აბულაძის რედ.), ტ. III. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1971.

„წმ. ნინოს ცხოვრება“ 2009: სინური ხელნაწერი, გამოსაცემად მოამზადა და შენიშვნები დაურთო ზ. ალექსიძემ. კრ-ში: „წმინდა ნინოს ცხოვრება და ქართლის მოქცევა“. ლიტერატურის ინსტიტუტის მეგზური. თბილისი: ლიტერატურის ინსტიტუტის გამომცემლობა, 2009.

ჯავახიშვილი 1977: ჯავახიშვილი, ი. *თხზულებანი*. ტ. VIII. თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1977.

Nana Gonjilashvili

(Georgia, Tbilisi)

Mentions about the Crucifixion of the Lord in the Georgian Editions of the “Life of St. Nino”

Summary

Key words: “Life of St. Nino”, Shatberdi-Chelishi edition, Motive of Crusification.

“Life of St. Nino” is the cornerstone of Georgian Christian culture. Studying of this work is very significant as it describes the events related to conversion of Kartli. “Life of St. Nino” elucidates numerous issues of Georgian culture and history. Together with the other problems, the passages related to the Biblical histories.

In Shatberdi-Chelishi edition, namely, in the record of Salome Ujarmeli, a woman of Dvini, care-taker of St. Nino Temple, tells about Christ’s coming into the world and his worldly deeds; saying that because of Christ’s miracles the Jews were possessed by envy, they sent the riders to ask their relatives to arrive to Jerusalem as soon as possible and indeed, the followers of Moses’s religion arrived from all countries, raised against Holy Spirit, crucified Christ and cast lots for his robe.

Similar passage is repeated in the other part of the work as well. In particular, in Sydonia’s record, stating that Priest Anna wrote to Sydonia’s grand-father, Ozi about Christ’s baptism and in four years Herod issued the order to all sons of Israel to arrive to be present at Christ’s execution. According to Sydonia, brother of her father’s mother, old Eliozi visited Jerusalem.

Here, it is significant that Christ’s crucifixion was prepared in advance. Regarding the events, delivering of the order to Kartli and Eliozi’s arrival to Jerusalem required at least three months. All above differs from the Gospel. In the sources available to us we could not find the data similar to those in “Life of St. Nino” while these passages are present in all editions of the work. It is hard to judge, whether this is an undoubted fact or not. Though if Eliozi’s visit to Jerusalem is regarded as the truth, then we should believe in the above as well, as Eliozi made a trip to attend the crucifixion on the basis of the letter from Jerusalem.

All abovementioned show, once more, how significant is the text of “Life of St. Nino” with respect of theology and historical narration.